

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-04-24

Diarienummer N166-0272/24

Handläggare

Alex Hirschi, Karita Saapunki Björk, Alexis Ljungkvist,
Elisabeth H Johansson

Författare

Elisabeth H Johansson

Telefon: 031-366 73 35

E-post: elisabeth.h.johansson@socialhisingen.goteborg.se

Uppföljning av förslag för att stoppa nyrekrytering av barn och ungdomar till kriminella gäng

Förslag till beslut

Socialnämnden Hisingen antecknar uppföljningen av förvaltningens förslag för arbetet med att stoppa nyrekrytering av barn och ungdomar till kriminella gäng.

Sammanfattning

Socialnämnden beslutade i juni 2021 att arbetet med att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng skulle ges högsta prioritet inom nämndens trygghetsarbete. Förvaltningen fick i uppdrag att hitta effektiva och långsiktiga lösningar för att stoppa rekryteringen. Ett förslag med en rad åtgärder togs fram, vilket godkändes av nämnden i december 2021.

Förvaltningen har genomfört en uppföljning av förslaget. Denna visar att verksamheter har förstärkts och att det pågår ett aktivt arbete på flera nivåer inom förvaltningen, både internt och i samverkan med andra aktörer, för att stoppa nyrekryteringen av barn och unga till kriminella gäng. De förslag som förvaltningen har rådighet över har i allt väsentligt omhändertagits och arbete med dessa pågår inom ramen för ordinarie verksamhet.

Den styrning som de politiska målen och uppdragen samt Stadens planer och program innebär, ger extra kraft till arbetet på området. Många åtgärder som förvaltningen föreslår i skrivelsen från 2021 återkommer i dessa dokument.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Prioriteringen av arbetet med att stoppa rekryteringen av unga till kriminella gäng har, som förväntat, inneburit ökade kostnader för förvaltningen.

Under åren 2021 – 2023 kunde förvaltningen ta del av statsbidrag riktade till utsatta områden. Medlen syftade till att minska risken för barn och unga i utsatta områden att dras in i eller på andra sätt drabbas av kriminalitet. Förvaltningen tilldelades, efter ansökan, medel enligt följande

2021	3 005 tkr
2022	10 360 tkr
2023	10 736 tkr

Även kommuncentrala medel fanns att tillgå. Efter ansökan tilldelades förvaltningen sex miljoner av dessa för att starta upp Team för unga i riskzon (TUR).

Medlen har använts för att komplettera och förstärka befintliga insatser och verksamheter inom ramen för det brottsförebyggande arbetet, främst har det handlat om personalförstärkningar. Bland annat har antalet fältarbetare ökat med sex tjänster sedan 2021. Andra verksamheter som har förstärkts är föräldraskapsstödet och FCA, Skolan som arena och Lights on och Högintensiva teamet (HIT). Inom myndighetsutövningen har förstärkning skett främst i och med starten av TUR.

Ett större fokus på målgruppen unga med kriminellt beteende och i riskzon för att rekryteras in i kriminella gäng, har inneburit att antalet orosanmälningar ökat. En stärkt samverkan med exempelvis Polisen har bidragit till att fler barn och unga i riskzon har kommit till socialtjänstens kännedom. Utifrån ett ökat inflöde av ärenden, skedde under 2023 en utökning av TUR med flera socialsekreterare och en arbetsledare. Med ökat inflöde har även följt ökade kostnader för insatser till dessa barn och unga. En kontinuerlig ökning av antalet placeringar har skett sedan starten av TUR. Det är rimligt att anta att ökningen beror på det stora fokuset på målgruppen generellt i kombination med att en specialistenhet inrättats inom myndighetsutövningen.

För att behålla förstärkningarna i förvaltningen, när de statliga och kommuncentrala medlen inte längre finns kvar, så har omprioriteringar behövt göras. Vissa verksamheter har på så sätt fått en utökad ram.

För 2024 har nämnden även skjutit till medel.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

I utsatta områden är livsvillkoren sämre än i andra områden och påverkar barns och ungas möjligheter till ett gott liv. Färre ungdomar går ut grundskolan med godkända betyg, vilket i sin tur kan innebära sämre möjligheter till ett arbete i vuxen ålder. Icke-godkända betyg är även en riskfaktor vad gäller att utveckla ett kriminellt beteende och att rekryteras till kriminella gäng. Många barn som lever i utsatta områden upplever sig pressade till att delta i brottsliga aktiviteter och har svårt att på egen hand ta sig ur denna situation.

Genom att särskilt prioritera arbetet med att stoppa nyrekryteringen av barn och unga till kriminella gäng inom nämndens trygghetsarbete bör en positiv utveckling kunna ske, både vad avser barns och ungas livssituation och den upplevda tryggheten. Genom insatser på flera nivåer, generella, riktade och behandlande insatser, minskar risken för att barn och unga rekryteras till kriminella gäng och ökar även möjligheten för barn och unga som befinner sig i kriminella miljöer att ta sig ur dessa.

Arbetet behöver bedrivas långsiktigt och några tydliga och synbara effekter kan inte förväntas efter drygt två års arbete med åtgärderna.

Bilagor

1. Socialförvaltningen Hisingens förslag till att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng

Ärendet

Förvaltningen har följt upp förslagen för att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng och redovisar detta i föreliggande tjänsteutlåtande.

Beskrivning av ärendet

Socialnämnden beslutade den 15 juni 2021 i enlighet med yrkande från L, M, S och D angående att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng.

1. Att arbetet med att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng är det högst prioriterade inom nämndens trygghetsarbete.
2. Att förvaltningen prioriterar att hitta effektiva och långsiktiga lösningar för att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng.
3. Att förvaltningen med befintliga samverkansparter för trygghetsarbetet prioriterar projekt för att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng.
4. Att förvaltningen löpande informerar nämnden om arbetet med att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng.

Utifrån besluten tog förvaltningen fram en rad förslag om åtgärder (28 punkter) som skulle bidra till att stoppa nyrekryteringen av barn och unga till kriminella gäng. Förslagen presenterades och godkändes vid socialnämndens sammanträde den 14 december 2021 (se bilaga).

Många av punkterna rör arbete som redan bedrivs inom ordinarie verksamhet, men som behövde utvecklas eller förstärkas. Mycket av detta arbete görs i samverkan med andra aktörer. Andra punkter har formen av önskemål gällande andra aktörers arbete, där förvaltningen inte har någon rådighet.

Förvaltningen har genomfört en uppföljning av arbetet med förslagen, vilken redovisas nedan.

Uppföljning av arbetet enligt förslagen

Majoriteten av åtgärderna i förvaltningens förslag för det interna arbetet pågår idag inom ramen för det ordinarie arbetet.

Kartläggning

Först i raden är förslaget om att kartläggning av unga som befinner sig i riskzon för att rekryteras till kriminella gäng ska genomföras. Syftet är att med stöd av kartläggningen kunna ge riktade insatser till dessa barn och unga. Från att tidigare ha genomförts på Norra Hisingen gör nu SSPF-koordinatorerna kartläggningar en gång per år i hela stadsområdet. Deltar gör skolor, fritidsgårdar, fältsekreterare och kommunpolis. Viss utvecklingspotential finns vad gäller att få med fler aktörer så att fler barn kan uppmärksammas.

Tillsammans med Polisen tar förvaltningen även fram en lägesbild över brottsligheten på samhällsnivå för att ge en god beskrivning av aktuella brottsproblem och otrygghet; både utifrån händelser och geografiska områden. Enligt Lag om kommuners ökade ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196) ska kommunerna minst vartannat år ta fram en sådan lägesbild. Lägesbilden ska utgöra underlag för beslut om prioriteringar och

åtgärder. Förvaltningen tar, varannan vecka, även fram en kortsiktig löpande lägesbild, baserad på information från olika aktörer inom stadsområdet.

En särskild utredningsgrupp - TUR

Förvaltningens plan att starta en särskild utredningsgrupp för barn och unga i eller med risk för att rekryteras in i kriminella gäng finns med bland förslagen. Fyra månader efter att nämnden godkänt dessa startade Team för unga i riskzon (TUR). Därefter har gruppen utökats med fler socialsekreterare och bildar nu en egen enhet. Med en specialistenhet för målgruppen har det varit möjligt att till del arbeta på nya sätt och höja ambitionsnivån i arbetet. Socialsekreterarna har frekvent kontakt med både ungdom och föräldrar. Enheten har ett nära samarbete med Polisen och enheten Ung Hisingen. Enheten samlar nu även SSPF- och SIG-koordinatorerna. Följeforskning pågår.

22§ LVU

Beslut enligt 22§ LVU, det så kallade mellantvånget, bör enligt förslaget användas i större utsträckning. De enheter som arbetar med målgruppen bedömer dock att lagstiftningen är svårtillämpad och rättspraxis saknas. I förvaltningen har under åren 2021–2023 endast tre beslut enligt 22§ LVU fattats.

Skyndsamma och samordnade insatser

Genom skyndsamma och samordnade insatser, ibland redan under utredningstiden, ökar möjligheten att hindra en negativ utveckling hos barnet/den unge. Köerna till vissa insatser inom öppenvård i egen regi är dock periodvis långa, nu som vid tiden för beslutet om förslagen. Ett arbete pågår inom avdelningarna Barn och Unga myndighet och Barn och Unga resurs för att komma till rätta med långa väntetider till insatser. Vidare är det svårigheter att få till stånd den multimodalitet som kunskapsstödet för insatser mot normbrytande beteende förespråkar. Med insatser bättre anpassade till målgruppens behov, bedömer förvaltningen att flera placeringar kan undvikas.

Kompetenshöjande insatser

För att uppnå en gemensam förståelse för kriminella tankegångar och livsmönster bedömdes det finnas behov av kompetenshöjande insatser. Ambitionen sattes högt – alla som arbetar med barn och unga skulle erbjudas utbildningen Kriminalitet som livsstil. Många chefer och medarbetare har deltagit och fler kommer att erbjudas utbildning. Dock bedöms det inte rimligt att alla ska ha denna utbildning. Förvaltningen har vidare deltagit i Socialstyrelsens projekt för implementering av kunskapsstöd om insatser mot normbrytande beteende.

Arbete mot våld i nära relation

Upplevt våld är en riskfaktor för att utveckla ett kriminellt beteende. Många av de barn och unga som befinner sig i riskzon för att rekryteras till gängkriminalitet eller redan ingår i den miljön, har upplevt våld, både riktat mot sig själv och mot någon av sina omsorgspersoner. Det bedömdes därför vara av stor vikt att förvaltningen bedriver ett kvalitativt bra arbete mot våld i nära relationer. Förvaltningen har två specialenheter med hög kompetens inom området våld i nära relationer, på avdelningen Barn och unga myndighet respektive Vuxen och Psykologenheten. Enheterna har en nära och god samverkan. Inom området finns även samverkan med avdelning Barn och Unga resurs,

som med stöd av en särskild metod arbetar specifikt med våldsutövare som är föräldrar. Insatsen Trappan erbjuder barn som bevittnat våld. På fritidsgårdar pågår ett förebyggande arbete mot våld i nära relationer. Personalen har utbildats, Orange Week uppmärksammas på olika vis och samtal om våld förs med besökarna.

Tidigt föräldrastöd

Tidigt föräldrastöd bedöms som en väsentlig del i det förebyggande arbetet för att förhindra att barn hamnar i kriminella miljöer. Två förslag handlar om stöd till föräldrar med barn i skolåldern. Förvaltningens föräldrastödjare deltar i områdesnätverk i de prioriterade områdena Backa-Brunnsbo och Biskopsgården för att samverka med andra aktörer som dels kan hänvisa och lotsa föräldrar till föräldrastöd, dels bjuda in föräldrastödjare till att delta på evenemang och arenor dit föräldrar kommer. Information om föräldrastödet sprids även via en broschyr som översatts till flera språk.

Ett ökat fokus på ungdomars fritid

Ett ökat fokus på ungdomars fritid föreslås. Fler barn och ungdomar behöver inkluderas i fritidsverksamheter och föreningsliv. För att möjliggöra det föreslås sänkta medlemsavgifter hos föreningarna. Idag gör dock förvaltningen en annan bedömning och menar att förvaltningen inte kan eller ska påverka föreningarnas möjligheter till intäkter. Föreningar som erhåller föreningsbidrag från socialförvaltningen ska dock erbjuda gratis aktiviteter. I staden finns nu en Fritidsbank där det finns möjlighet att låna utrustning till olika typer av fritidsaktiviteter, vilket kan gynna barns och ungdomars aktiva fritid. Fritidsbanken finansieras med folkhälsomedel.

ANDT

I en punkt påtalas att det på Hisingen saknas en funktion som drogsamordnare. Det finns dock en central funktion inom skolan, som arbetar med frågorna. På förvaltningen har SSPF-koordinatorerna spridit ett informationsmaterial riktat till vårdnadshavare och skolpersonal efter att behov identifierats.

Insatser i samverkan

Flera av förslagen rör vikten av stärkt samarbete och samverkan, både internt och externt, för att förhindra och stoppa nyrekryteringen till kriminella gäng. Det finns idag nya samverkansforum utifrån behov hos verksamheterna och hos de verksamheterna är till för. Nya initiativ tas kontinuerligt för att utveckla samarbetet mellan våra kärnverksamheter. Även den externa samverkan utvecklas i det dagliga arbetet. En strukturerad samverkan med Polisen sker på området och kring den aktuella målgruppen. För att bättre tillgodose målgruppens behov av sysselsättning sker samverkan även på det området, inom förvaltningen och mellan förvaltningen och samverkansparter, såsom Förvaltningen för Arbetsmarknad och Vuxenutbildning.

En samverkan, som har bäring på punkten om en välfungerande skolgång som en skyddsfaktor mot kriminalitet, är Samverkansteamet för ökad skolnärvaro (f.d. TIPS-projektet). Teamet arbetar med barn från förskoleklass till och med årskurs sex på hela Hisingen. Tidigare var teamet geografiskt knutet till Norra Hisingen. Skolan som arena och Lights on är två andra exempel på välfungerande samverkan mellan Grundskoleförvaltningen och Socialförvaltningen Hisingen.

Arbetet med personer som ingår i kriminella gäng och som uttrycker motivation att lämna, är viktigt inte endast för dem som vill lämna, men också för att stävja rekryteringen av barn och unga till gängen. I staden finns Samlad avhopparverksamhet (SAV) som bland annat har i uppdrag att handlägga ärenden som rör särskilda avhoppare. De har även i uppdrag att fungera som kompetensstöd till socialförvaltningarna i deras hantering av avhoppare. Göteborgs Stads riktlinje för arbete med avhoppare finns nu som stöd i det arbetet.

Externa insatser

Några av förslagen i tjänstutlåtandet har formen av önskemål gällande andra aktörers arbete. Exempel på det är att sommarskola ska räknas som sommarjobb och att lön ska utgå. Ett annat exempel är att invånare som inte tidigare deltagit i samhällsorientering ska erbjudas och motiveras att delta. Här har förvaltningen ingen rådighet och heller inte möjlighet att följa upp i egentlig bemärkelse.

I en annan av punkterna uttalas ett önskemål om att Polisen ska återgå till relationsskapande arbete med lokal förankring. Inte heller det är något som förvaltningen kan styra över. En aktivitet som pågår på det området är Polisens medborgslöfte. Fortsatt hög närvaro vid otrygga och särskilt brottsutsatta platser utlovas. Vidare ska elever i årskurs 8 få träffa polis, ambulans och räddningstjänst. Medborgarlöftet har tagits fram i samverkan med Socialförvaltningen Hisingen och lokala aktörer.

Ett annat förslag rör att trösklarna till främst psykiatri behöver sänkas och väntetiderna kortas. Inte heller här har förvaltningen någon rådighet. Däremot kan dialog ske i denna fråga på den politiska nivån inom ramen för till exempel de delregionala nämnderna.

Politiska mål och uppdrag

Flera av de politiska målen och uppdragen rör det trygghetsskapande och brottsförebyggande området. Många av punkterna i förslaget för att stoppa rekryteringen av barn och unga omhändertas i arbetet med dessa. Nedan följer ett urval av mål och uppdrag samt beskrivningar av det arbete som ska göras.

Inom ramen för målet *Barn och unga ska erbjudas en meningsfull fritid* ska riktade insatser till unga med normbrytande beteende tas fram, utanför mötesplatser och fritidsgårdar, för att förhindra nyrekrytering till kriminella nätverk.

Uppdraget att i *samverkan med skolförvaltningarna arbeta med trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser* kommer omhändertas genom att Göteborgs stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program konkretiseras i en gemensam handlingsplan för socialförvaltningen Hisingen. Aktiviteter som bidrar till att förvaltningen gör en förflyttning i den riktning som strategierna i programmet anger ska skapas.

Omhändertagandet av målet *Segregationen ska brytas* har flera fokus, bland annat arbete och sysselsättning. Utvecklingsarbetet med Ungdomsportalen för unga och unga vuxna (10–25 år) fortsätter. Det syftar bland annat till att förhindra nyrekrytering till kriminella gäng genom att fånga upp barn och ungdomar, inspirera, involvera, ge alternativ och framtidsstro. Ung Extra är en samverkan med Förvaltningen för Arbetsmarknad och Vuxenutbildning där unga ges förutsättning att skaffa ett arbete och härigenom minska risken för att rekryteras till kriminella gäng.

Stadens planer och program

Sedan socialnämndens beslut att godkänna förvaltningens tjänstutlåtande med förslag för att stoppa nyrekryteringen av barn och ungdomar till kriminella gäng har Kommunfullmäktige antagit flera gemensamma styrdokument inom området:

- Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026
- Göteborgs Stads plan för att motverka tystnadskulturer (2023-2025)
- Göteborgs Stads handlingsplan för att stoppa nyrekrytering, gängkriminalitet och utvecklingen av parallella samhällen (2023–2026)
- Göteborgs Stads handlingsplan för att inga områden ska vara särskilt utsatta 2025 (2023-2025)

Flera av de insatser som återfinns i förvaltningens förslag har en motsvarighet i dessa planer och program. Som exempel kan nämnas att kartläggningar och lägesbilder ska göras/ tas fram, föräldraskapsstöd ska erbjudas, kompetensen inom området ska säkras samt arbetsmarknadsinsatser och andra stödinsatser till dem som vill lämna en kriminell livsstil ska finnas. I Staden pågår nu en uppföljning av dessa planer och program.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen har genomfört en uppföljning av förslaget. Denna visar att verksamheter har förstärkts och att det pågår ett aktivt arbete på flera nivåer inom förvaltningen, både internt och i samverkan med andra aktörer, för att stoppa nyrekryteringen av barn och unga till kriminella gäng. De förslag som förvaltningen har rådighet över har i allt väsentligt omhändertagits och arbete med dessa pågår inom ramen för ordinarie verksamhet.

Christina Alvelin

Alex Hirschi

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef